

In sem jo napravil: dvignil sem prste na desnici ko na prisego, poveznil palec med kazalec in sredinec ter sem porinil — ujtata, ruk! in v žep ž njo!
Ej, bratei, in vendar ta figa boli, boli.

MENIHI.

JOŽE POGAČNIK.

Ko se zvečer po mestu luči vžigajo
in rahla megla se čez gaj polaga,
vsi zamišljeni
zaprejo svoje svete knjige
in zazro se ginjeni
v prečuden, v Bogu razumljiv večer.
Močno

oči se jim odpro,
dokler jih svetlo ginjenje ne zmaga —
in brisati oči bolehtne si začno
ter na kolena padajo in širijo roke:
presladko božje obiskanje
v srcih tli in širi se kot mira draga
iz celice v večer in zopet vanje.

In njih roke maziljene v rokavih belih
se zgube
in skozi noč in žalostno temo
se skloni božje jutro nanje...

VIZIJA.

ALOJZI REMEC.

Ali je to moj dom, moja soba? —
Kakor puščica je švisnilo v moje spanje,
plamen kvišku, v srcu trepeče
vprašanje,
črna temá mi v očeh ledeni,
krik moj duši se in opoteka brez moči
v globočini, tesnobi mojega groba.

Kdaj sem umrl, da v grobu živim,
kakor za kazen ves brezupen v življenje
strmim?

O, nad menoj je življenje, je svet, so
ljudje...

Stolpi cerkvá se v solncu zlatijo,
sladko spreletajo se nad reko golobje,
njih perutnice šume v jutranjih zvonov
melodijo.

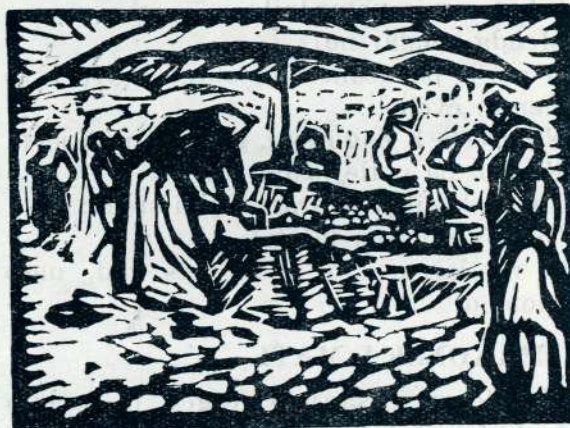
Moja mati ob hišah k rani maši hiti,
tihe so njene stopinje, tihe nje misli name.
Oče mi stopa med glasne vrveče množice,
s težko desnico tehtaje delo novega dne,
oče, moj davno, davno umrli prijatelj...

Moja otroka stojita ob oknu, v solncu
blešči jo
lica se jima, njun smeh letanju golobov
sledi.

K njiju glavicama sklanja se beli obraz,
roke ljubeče božajo jima lase...

Roke ljubeče tiste še v grob se meni
blešče...

Jočem... In moja bolečina cvete iz groba
v sladko pesem jutra, življenja, ljubezni...

BOŽIDAR JAKAC: TRG.

OGNJENI ZMAJ.

MIRAN JARC.

Osebe:

Plavač. — Starec. — Kapitan. — Krmar. —
Mornarji. — Zemljani.

Na ladji »Ognjeni zmaj«. V noči, sredi oceana
skrivnosti. Za vladanja »angela brezdna —
Abadona«.

V kajuti »Ognjenega zmaja«. V kotu sedi plavač.
Vstopita kapitan in starec. Noč.

Kapitan (starcu): Prvi človek si,
ki smo te našli na onem samotnem otoku
sredi morja!

Kot skala stoletij si ždel pod prastarim
drevesom.

Ali si zvezde štel? — —

Šele jaz,
kapitan »Ognjenega zmaja«,
sem te iz strmenja predramil.

Kako je tvoje delo, starec, povej?

Starec: Vso večnost
živim že na onem samotnem otoku sredi
morja.

Nekoč sem se z otroki igral na celini:
lovili smo se in skrivali,
bili smo tolovaji in biriči,
uporniki in kralji...

Ko sem dorastel
pa stopil sem v čoln.

Toda viharji so čoln zdrobili mi,
in sem plaval, plaval, priplaval
do samotne ladje rešilke.
A tudi njo so pogoltnili vali
in spet sem plaval, plaval — — — o,
peneče se trnje mojih spominov
je že davno pokrila gladina pozabe.
In sem pristal na bregu otoka,
mimo katerega ni še nikdar
nobena ladja priplula.
Tu sem začel — živeti:
pod starim drevesom ždim
in strmim, strmim...
Šele ti si me zbudil.
(Se obrne proti plavaču.)
Kdo pa je ta?

Kapitan: Revež je.
Skoro bil bi utonil.
Pa sem svojim mornarjem velel,
naj ga na krov moje križarke dvignejo.
Drzen plavač, sem si mislil.
Ko pa sem mu razodel,
da se nikjer, nikdar ne usidramo,
se je razjokal kot dete.
Ho, ti ubogo dete!

Starec (plavaču): Bojiš se, ti mali?

Plavač: Strah me je, o, strah me je!
Tudi jaz sem stopil v čolnič,
viharji so ga razbili.
Tudi jaz sem plaval sam, sam,
v pošastnih daljah so utonile
ribiške ladje, svetilniki, parniki,
široko zevajoča noč me je goltala,
jaz pa sem plaval v žrelo neznano... joj!

Starec: Trepečeš?

Plavač: O, da bi bil ostal pri igrah na trati
osolnčeni,
v gozdovih, z zarjo večerno pregrnjenih!

Kapitan:
Mi ne rešujemo dece, ki plaka po igrah.
Molči!
(Starcu.)

Kaj si vse videl na onem otoku, povej!

Starec: Prvi dan sem gledal v duhu prečudne
podobe:
kamenje, rastline, živali, človeka.
Drugi dan sem poslušal godbo — veletok
kalen:
uspavanke, šolarske pesmi,
mesečinske dvospeve, koračnice svatbe,
zvonjenje ob zori, opoldan in v mraku,
ob zmagi, požaru in
smrti.
Tretji dan pa sem dvignil k nebu svoje dlani
kot keliha bela,
v njih je zagorela
človeške vseboli kri.
In srce je zapelo v piščal usihajočega mi grla
molitev:

Gospod, o, Gospod,
odreši, odreši jih, o, Gospod!

In nebo je darovano kri izpilo
in mi je še žile izsušilo
in oslepelo mi je oko
in oglušilo mi je uho
in vse telo se je zdolžilo v veliko piščal...

Kapitan:

Mislil sem, da si mrlič, ko sem te ugledal.
In zdaj?

Starec: Povrnem se pod prastaro drevo,
da vsemirske vihre udarijo
na moje telo, na piščal,
ki pela bo: Eno, Eno, Eno.

Kapitan: In —

Starec: — se prenesem na zemljó:
od vasi do vasi, iz mesta v mesto,
preko dežel, od roda do roda
bo piščal pokorno pela:
Eno, Eno, Eno,
dokler ne bo
s svoje pesmi roko
vesoljstva objela.

Kapitan: Tudi mi se na zemljo povrnemo.

Plavač: O, naj poljubim tvojo rokó,
sveti mož!
Kako je toplo pri tebi!

Kapitan (plavaču):

He, pojdi z njim, da te ne bo več strah!

Starec (plavaču):

Na mojem otoku ti bo mraz;
moje hiše streha je nebo,
tla — robato kamenje,
vsakdanji kruh je — morski zrak.

Plavač: Ah, dobri mož:
raztali s svetim ognjem svojih besed
verigo, ki me vanjo je uklenil črni poglavar!

Starec: Črni poglavar?!

Kapitan: Iz valovja sem ga rešil,
streho sem mu dal, prijateljski nasvet,
zdaj pa se mi zahvaljuje z jokom in obtožbo!

Plavač: Dal si streho mi kot trinog sužnju.
S tabo moram, moram jadрати, jetnik tvoj,
v noč grozečo. — —
Nikdar več nazaj, ah, nikdar več!?

Starec: Kam nazaj?

Kapitan (starcu):

Že trikrat sem ga rešil iz valov,
»Zvest tovariš bo, mornar moj prvi«
sem že vzklikal! Toda on mi trikrat
že je zbežal in sedaj se zopet
je oklenil moje ladje.

Plavač (starcu):

Ah, ostani tu, ne pojdi proč!
Strah me je, o, strah me je noči,
morja, ladje, črnega moža.
Ah, davni časi, ko nad gluho lozo
so se večerne ure zgrinjale
na strune mojega srca!
O, že takrat je planil predme črni mož!

In kadar ležal sem na travnati preprogi
in se zrcalil v grudastih oblakih,
v daljave jadrajočih — že takrat
je mrko kot čuvaj pristopil k meni,
da mi iz srca sfrfotale so
splasene ptičke — mlade sanje. — —

Kapitan: Ha, še potoži, še!

Plavač (kapitanu): Ah, in v nočeh,
ko mesečina je srebrne niti
ovite z višnjevo kopreno slavčjih pesmi
upletala v lase počivajočih mojih misli —
o, si obiskoval me in do jutra
pri meni si ostal, nad mano se sklanja,
da sem ti zrl v tigrove oči
in kakor mrzličen drhtel sem...
Ko sem zasnul kot zvezan ujetnik,
si me zapustil milostno, s krohotom divjim.

Kapitan: Kaj nisi že poklekoval pred mano
pijan zahvale, ker sem ti odtrgal
obvezo spanja od oči, ki jo ovile
krog čela so zvodljive, porogljive zvezde.
Moj klic pa ti po srcu je zažvižgal,
kot bič po hrbtu sužnju lenemu!
In nisi biča mi celo poljubljal?
Zavzel sem se: o moj bodoči brat!
A ti si spet omahnil kot bolnik,
iztezajoč koščene roke koprnenja
po neki deklici... Ho, ho! Kdaj boš kakor
jaz
krotilec kač s piščalko čarodejno vabil
živali in človeka, da jih okameniš
in jim, v omotici otrplim, zlomiš tilnik.
Takrat boš zmagoviti čarodej,
takrat te osvobodim in odlikujem
s pozdravom: brat moj! —
(Starcu.)

O, tudi mi prijadramo k obali,
a kakor vojska izčiščena v požarih,
da zrušimo človeških stavb mravljišče
in razobesimo na razvalinah
svoj zmagoslavni, vseuničujoči prapor.

Starec: Ne!

Kdor kot krotilec kač omamlja brate in
sestre,
ne bo priplul iz oceana samote
kot solnčni sel k človeku v noči,
ne bo objel veseljstva v krog ljubezni
kot družil zemljo z nebesom obzorje!

Plavač: Ah, dobri mož,
kot pravljica je tvoje govorjenje,
kot božanje večernotoplih sapic.

Kapitan:

Ho, nas ne božajo večernotopli dihi
in pravljice nas ne uspavajo.
Od vseh strani preži na nas kot speča zver
morje.
Nad nami, okrog nas pa črna noč.
Le naše ladje luč,
ki jo prižgal sem jaz, ognjeni kapitan,
kriči v veseljnost blazno.

Starec: Kaj hočete...?

Kapitan:

Kot osvetitelj vpasti v prejšnjo domovino!
Človeštvo moramo kot divjo zver
uspavati z bučečo godbo naših misli,
ujeti v kletko je, zadaviti,
potem okrog poginjenca
začeti solnčni ples do blaznosti!

Starec: Čemu si me privedel semkaj?

Kapitan: Da si ogledaš drugo Noetovo ladjo!
V potopih in požarih se vijo
zemljani, jaz pa sem si stesal brod,
ki nosi nas izbrance. Nam je dan ukaz
sezidati na polju, kjer strohni
človeka opičja lobanja,
ognjeni stolp, ki z vrhom bo preklal nebo!

Starec: Mladeniču se sličen mi dozdevaš,
ki ljubi prispodobe gromovite.

Kapitan: Besede moje niso prispodobe,
so predpodobe dobre gromovite!

Starec: Človeštvo joče v krvi, zboči nadenj
roke dobrotne — sveto mavrico,
ki se nad zemljo sklanja kakor mati
nad detetom slabotnim.

Kapitan:

Ho, človeštvo laja v noči plašcev, krink,
ki si je vanje svoj obraz zavilo.
A tudi mi se oplašamo: v meniške halje,
v cezarske toge, v donjuanski škrlat,
v pesniško odelo, v meščansko suknjo
v beraške cunje, da nas kakor goste
sprejeli bodo vsi: državniki,
bankirji in podjetniki in kmetje,
vsi: verniki, sanjači in berači.

Plavač: Zločinec!

Kapitan (starcu):

Še nisi gledal takih predpodob?

Plavač: Ta soba je brlog zločincev blaznih,
odtod, odtod, odtod!

Ah, izgubljeni sin sem se zasramoval
očetovega doma in sem stopil v čoln,
da me ponese v solnčne dalje.

A zdaj mi domotožje lomi hrbet,
zavržen suženj v ječi črnega kapitana
vas prosim odpuščenja vse, vas vse.
Nazaj, nazaj

na vaše poljane, kjer se deca igra
in v zlat popoldan pastirček s piščalko
pošilja pozdrave,
v speče dobrote poslušat šumenje dreves
in vodice,
v tihe vasi, kjer sanjajo na gričih
zamišljeni dvorci,
v cerkve, kamor pozvanjajo svetonočni
zvonovi,
v mesta, ki, orglje ogromne, ubrano buče
pesem dela! —

(Kapitanu.)

Na: moje na zmrzlem telesu frfotajoče
srce,

še to cunjo strgaj, da ti zareži
v zverske oči
moje hreščeče okostje.
O! O!

(Stareu.)

Dobri mož, vsevidni mož,
glej me, glej...

Starec: Sam si priplaval k tej ladji,
zakaj nisi ostal
tam na obali?!

Plavač: O, kapitan, kapitan!

(Šumenje morja, ropot.)

Starec (kapitanu): Kapitan!

Glej: z godbo zmagoslavja hočeš zavzeti
zemljo,
tvoja ladja hrešči pa kot razbite orglje,
tvoji mornarji se trgajo od tebe kot strune
na goslih. —
Za tvojo ubogo dušo bom najprvo molil!...

Kapitan: Ho, sanjaš starec in posluha nimaš.
Godba bodočnosti je tvojim ušesom
hreščanje?

Starec: Za tvojo ubogo dušo bom najprvo
molil.
(Hoče oditi.)

Kapitan: Stoj, kam!

Starec: Za tvojo ladjo sem pretežko breme,
ušesom tvojim sem prepridigarški,
na otok vračam se nazaj!
(Odhaja.)

Plavač (stareu): Dobri mož, vsevidni mož,
reši me, joj, reši me!
(Se ga oklene.)

Kapitan (plavaču): Stran!

Starec (plavaču):

O, še se snideva, ko boš kot — jaz!

Kapitan (stareu):

Usmiljen sem, le pojdi spet nazaj!
Za našo ladjo si že prestar!
(Odide z njim na krov.)

Plavač (sam):

Od črnih sten odbijajo se moji kriki,
kot blazni butam, ki mu nikdar ne odpro
železnih vrat praprazne celice. — —
Ta starec?!
Ob deblu svetega drevesa ždi
vso večnost že, kot da ni več v telesu.
»Ko boš kot jaz — se zopet snideva«
me je pozdravil dobri, čudni mož.
In kapitan?
Kot duh zaklet križari po samotnih vodah
teh,
loveč z magnetnim trnkom svojega duha
plavače, ki so lačni vade.
Ah, jaz — plavač!
Da bi ušel tej grozni ječi!
Sekunde za sekundo trkajo
mi na možgane kot ujede s kljuni.

In moje misli barvajo te gole stene
z dehtenjem pravlje — prebohotnih rož.
A vsak dan jih prepleska črni poglavar
s črnino svojih groženj...

Nikdar, nikdar nazaj! Prodri moj krik
obzorja,
morda te čuje kdo v domovju mojem
daljnem! —

Sekunde za sekundo trkajo
mi na možgane kot ujede s kljuni...

(Omahne na klop.)

(Čez nekaj časa vstopi mornar-krmar, varno
ozirajoč se krog sebe. Oprezno se približa začu-
denemu in prestrašenemu plavaču.)

Krmar: Sam?

Plavač (strmi): Sam...

Krmar: Prav, prav, le tiho, varno!

Plavač: Kaj je, kaj hočeš. Doslej še nikoli
ni nikdo praga moje celice prestopil,
le on, le kapitan...

Krmar (smelo): Pozdravljen, brat uporni!

Plavač (se zdrzne):

Uporni? O, proč, proč, kako si se do mene
priplazil?... Če te on...

Krmar: Ta starec, starec! Si ga videl?

Plavač: Kaj hočeš?

Krmar: Čuj!

Plavač: Odtod, odtod, ubogaj me!
Če kapitan se vrne... joj, skoro se povrne!

Krmar: Ne vrne se takoj. Poslušaj: kapitan,
naš kapitan...

Plavač: Govóri, kaj je, no, govóri!

Krmar:

Si videl starca? Ko je stopil iz kabine,
ž njim kapitan... o, kapitan kot okostnjak,
kot jambor v vihri se je upogibal
naš drzni vodja, in kako jecljal je,
krmilo pokajoče... Toda starec
sijal je snežnobel — kot severna svetloba...
Jaz ves sem vztrepetal, zgrozil sem se...
veruj mi...

Plavač: O, nekaj strašnega se je zgodilo...

Krmar:

...nenadoma se starec kakor čudna megla
je v nič razpršil... Kapitan pa zbežal
je kot brezumen v svojo celico,
na tla se opotekel je kot onesveščen.
Za sabo pustil vrata je odprta,
odprta, čuj, in splazim se v kabino...

Plavač:

Ti sanjaš, bledeš, ti blazniš, o, nehaj!

Krmar:

He... naš glavar je vrag! Nocoj, nocoj!

Plavač: Nocoj?!!

Krmar: Odplovemo! — —

Plavač: Odplovemo!

Krmar: K obali!

Plavač: Bog! K obali! Kam? Povej!

Krmar: V domovje!

Plavač: Ali res? O, res? Nebeški sel,
moj brat, moj brat, ki si mi razodel
radostno vest!

Krmar: Ne vzklikaj še prerano!

(Plavač se zavzame.)

Krmar:

Naš poglavar nam zjutraj je naznanil,
da se to noč pripravimo k odhodu.
To bo sprejem na zemlji: bojni kresi,
v pozdrav nam zagore in streli bodo
spremljali nas kot bučna godba
na zmagoslavnem tem pohodu...

Plavač: Kaj, zmagovalci? —

Krmar: Še ne veš: Nocoj
bo zagorela zemlja kot vulkan...
vse je pripravljeno... le kapitan
naj da ukaz...

Plavač: Govori, o, govori!

Krmar: To je skrivnost. Že davno je poslal
naš poglavar vse svoje brate
tja v vaša mesta in z lokavostjo
zasedli so vse važne postojanke.
Človeških misli zmešali so niti,
jih zvili v klobčiče, ki ž njimi se igrajo
kot deca z žogami...

In čez vasi in mesta se je zbočila
škrlatna razuzdanka noč,
požirajoča blaznih množic krdela,
ki v tropah — kakor stekli psi — beže...
a že tepta jih glad z mrtvaškimi kopiti.
In deca zvija se kot mravlje, matere
in hčere trgajo si oblačila
in mečejo pratigru — gladu se v rjoveče
žrelo,

kot nore vriskajo in plešejo
na rdečem slavju kralja zla.
Fantič in mož drevita v plesu vihnem;
sanjar in starec si iztikata
oči, da bi ne videla požara,
ki ga zanetila je kri zdivjana,
a kakor suhe veje jih odnaša
vihnarni dim pod noge rajajočim.
In stolpi plapolajo kakor baklje,
prižgane v čast hudiču in vlačugi.

Plavač: O, nehaj, nehaj, to so blazne sanje!

Krmar:

Naš kapitan prijezdi kakor kralj mogotec,
odet v škrlatno haljo...
in stopil bo na grob sedanjega zemljana...

Plavač (v omotici): Da... da... da...

Krmar: Potem... potem zadavi tudi — nas.
Da, tudi nas!

Plavač (krikne): Nas?!

Krmar:

To ravno je skrivnost, ki sem razkril jo!
Ko se je onesvestil, sem se splazil
v kabino... še leži tam... a na mizi
sveženj načrtov... vse sem videl, čital...

Plavač: Saj si njegov mornar, pristaš, njegov
bojevnik,
kako, da...

Krmar: O, zaslepljenec! Poslušaj!

V načrtih bral sem to — prestrašna vest:
naš poglavar se bo povzpел na vrh zemlje,
pod njim, nad njim tišina večnosti...
on pa zapleše — on, naš črni kralj,
svoj besni, donebesni, vražji ples. — —
Ne, ne, nikdar se to ne sme zgoditi,
jaz ga sovražim. Vsi mornarji smo že davno
se zarotili proti njemu, tudi vemo,
kako trpiš i ti, ki bodeš z nami!

Plavač: ...si čital... videl... je resnica...

Krmar: Da,

in groza me je prikovala k tlom.
Potem sem zbežal in povedal bratom.
Vsi so oledeneli, zavihteli
roké: ubijemo ga vraga. Vsi smo vdrli
v kleti in shrambe, razdelili plen,
orožje...

Plavač: Toda zemlja, zemlja, morda
bo le še grob ogromen... le pustinja!

Krmar: Še ni prepozno... le hitimo, vendar
se nam posreči, da ustavimo
tam zlo, ki ga je zasejal okrutnež.

Plavač: On še živi!

Krmar:

Vsi so pripravljene... vsak hip ukaz...
in dvignemo se... naglo, naglo,
dokler je še...

Plavač: — on živ? — —

Krmar: Tvoj dom, tvoj dom!

Plavač: In kapitan? — — Jaz ga ubijem!!
Popelji me v njegovo celico!

(Zunaj divji nered, kričanje in vpitje, hreščanje
jadrnikov, pluskot morja.)

Krmar: Zdaj, zdaj udarila je ura odrešenja.
Zarotniki so že pripravljene.
Za mano!

Plavač: H kapitanu!

(Zbeži s krmarjem na krov.)

(Skozi odprte duri vro mornarji, med njimi tolpe
potnikov. Na morju jate čolnov in ladij, goreče
baklje svetijo v noč. Čujejo se kriki: Rešeni smo!
Kabina se napolni z ljudmi, ki se hlastno raz-
govarjajo. Klici radosti. Krmar se vrne za-
čuden. Ob pogledu na potnike obstrmi.)

Mornar (vprašujočemu krmarju):

To so ubegli zemljani!
Vsa zemlja v plamenih!!

Krmar (krikne): Zemljani?!

(Okrog se razvrste državniki, modrijani, delavci, pesniki, Magdalene, bolniki, berači, mornarji.)

Mornar (zemljanom):

Še nekaj takih čolnov naj se obesi
na »Zmaja«, pa se potopimo vsi.
So še za vami?

Prvi zemljan:

Ne vem. Nazaj se nismo ozirali, le v noč,
naprej iskali so pogledi vprašujoči.
In slednjič v dalji ugledali smo luč
in silno senco...

Drugi zemljan: In vesla so po valih zaigrala
ko lok po strunah v radostnem zavzetju,
o, zdaj je vražje simfonije konec!

(Krmar odide.)

Berači: Naj blagoslov zapiha v jadra,
naj božja roka vodi ladjo...

Naj blagoslov zapiha v jadra...

Bolniki: Usmilili ste se bolnikov,
naj On nekoč se vas usmili...

Usmilili ste se bolnikov...

Mornar: Ha, kaj molitve — nismo v cerkvi,
na ples, na ples, ho, Magdalene!

(Mornarju.)

Ti v klet po vino!

Drugi mornar: Če nas on zaloti?
Naš kapitan?

Tretji mornar: Lizun, ne boj se! Strahopetnež!
Krmar mi je povedal...

Drugi mornar: Ne... ne...

Tretji mornar: Le brž po vino, le ne boj se.
Veš, oni starec...

(Dva mornarja odideta.)

Berači: Naj blagoslov zapiha v jadra...

Bolniki: Usmilili ste se bolnikov...

Berači: Naj božja roka vodi ladjo...

Bolniki: Naj On nekoč se vas usmili.

Državnik: Kje je poveljnik vaš?

Mornar: V kabini! Čakaj!

Krmar Vas mu predstavi!

Državnik: Kje vaše pristanišče?...

Mornar: Je neznano.

Na zemljo, pravite, ne moremo
se več povrniti?

Pesnik: Naša ladja — brez krmila,
dalje — rože nam dehte,
pojemo v poletni noči,
zvezde v grmih se love.

So v kresnicah skrite misli?

Sezi, saj jih ne vloviš.

Ves prevzet ob mesečini
v vilin raj vpleten strmiš.

Koplješ v vodi se kristalni,
sen ti glavo položi
na preprogo pajčolana,
ki neznanko ti krasi.

Naša ladja — brez krmila,
naša pesem — ocean:
Zemljo in nebo obliva
in je lahna kot iz sanj.

Naša ladja — brez krmila...

Berači: Naj blagoslov zapiha v jadra...

Pesnik: Naša pesem — ocean...

Bolniki: Naj On nekoč se vas usmili...

Pesnik: Zemljo in nebo obliva
in je lahna kot iz sanj.

(Krmar se vrne. Nemir. Vsi se gneto okrog njega.
Pri vходу se pojavi plavač, ponosen in silen.
S solnčnim glasom zakliče.)

Plavač: Prosti ste, mornarji! Kapitana ni več!
Nazaj k obali, k naši sveti zemlji!

(Začudenje, med mornarji divje navdušenje, vrve-
nje, prerivanje. Zemljani vzklikajo vprašujoče,
kaj se je zgodilo.)

(Krmarju.)

Pa kdo so ti ljudje? Odkod so došli?

Krmar (mrko): Jih ne poznaš?

Plavač: Res, jata čolnov se ob ladji
preriva? Kaj nam hočejo, govori!

Krmar:

Jih ne poznaš? To so zemljani, dragi!
Zemljani! Vsi na begu...

Plavač: Kaj? Na begu?!
Na begu?

Krmar: Še ne veš. O, kot sem slutil.
Končano, vse končano...

(Zemljani se razgovarjajo z mornarji. Z grozo v
očeh jim pripovedujejo o strašnih požarih, vojskah
in boleznih na celini. Berači in bolniki molijo.)

Plavač: Ka - ko? Resnica?! Bog, o Bog!
Zemljani!

(Ves divji.)

Ha, in vendar si zmagal črni kapitan!
O! O!

(Vsi se začudeni ozro vanj. Plavač omahne k
steni. Krmar odredi, da odpravijo begunce v med-
krovje. Nered. Kabina se prazni. Plavač stopa kot
obupanec po sobi. Čez nekaj časa se vrne dva
mornarja in pokažeta plavaču na krov.)

Mornarja: Glej, tam neso njegovo truplo.

Plavač (kot v snu): Njegovo truplo...

Naj ga pred mano polože,
še enkrat naj pogledam mu v obraz!
Ustavi jih!

(Štirje mornarji prineseo truplo ubitega kapitana
in ga polože na tla. Na krmarjevo povelje se od-
stranijo.)

Plavač (krmarju):

Za hip me pusti ž njim... za hip samo!

Krmar (odhaja):

Potem se s tabo o nadaljnjem zmenim.

Plavač (sam ob truplu):

Kje je tvojih misli rdeči pajčolan!

Tvoje sikažoce besede so se stisnile za belih
zob ograjo ledeno.

Bliske iz tvojih oči je pokrilo molčanje
stekleno...

Ha, in vendar si zmagal, črni kapitan!

(Se skloni.)

Daj, da utrgam rožo iz tvojih ran

in jo poljubim, kri svoje krvi,

kot kelih povzdignem svojo dlan,

da strup škrlatni izpuhti...

Ha, in vendar si zmagal, črni kapitan!

O, kolikrat sva se srečala v megli sanj

in drug pred drugim sva vztrepetala...

Na daljnih potih sva se zasledovala,

viharjem je duša tvoja kot silen jambor
kljubovala,

a ubogi plavač te je zrušil kakor orkan...

Ha, in vendar si zmagal, črni kapitan!

Zemlja besni v požarih krvi in strasti,

na vejah dišijo cvetovi — človeška telesa,

na gorah lobanj samotno spi

razvalina mesečnih snovanj

in na še redka drevesa so sedli vrani in
sove,

ki suho vrišče in ihte čez zapuščeno plan.

Ah, ti si vse vedel v naprej, da bo takó,

in si že davno mi podajal svojo rokó.

Otel si me, na ladjo si k sebi me vzel

in k svojim bratom si me prištel.

A vendar sem se te vse življenje bal,

bičal si me ko suženjsko žival,

kakor pohotnež si mojo dušo zalezoval.

Kdo si bil? Kdo?

Tako prazno je moje telo!

In tvoje je tako težko,

kot da je zaprlo vase pol moje duše!

Kdo si bil, kdo?

(Hipoma se kabina razsvetli. Prikaže se starec
v nadzemskem sijaju.)

Plavač (razprostre roke): Oče! Oče!

(Starec pokaže na kapitanovo truplo in zre
nepremično v plavača.)

Plavač: Povratka zame zdaj ni več nazaj,
v plamenih zemlja se vničuje...

Starec: V plamenih, ki si jih zanetil tudi ti,
ker si jo pustil davno že, oholež,
željan lepote drugod, ker nisi hotel
s ponižnim delom varovati mir in red...
In če si padel v róke temu kralju
(pokaže na truplo)

teme in razdejanja, se je izpolnila

samo usoda, kot si jo priklical...

Trpljenje, ki si ga si sam izzval,

je bilo zate strašno očiščevanje;

dovolj je kazni, tvoja bol je zdaj oprala

tvoj greh napuha — izgubljeni sin,
da si zaklical spet po bivšem domu,
voljan pobratiti se s slehernim,
z najbednejšim po umu in telesu...

Plavač:

Ah, doma ni več, zdaj je le grobišče...
in preostali iščejo pomoči tu...

Starec: Kot ti nekoč, a tudi oni bodo
ob svoji uri zapustili ladjo
in...

Plavač: — in ... povej mi, kje je še rešitev,
povej mi, sveti mož, vodnik moj tajni,
kje, kaka je obal, kjer jaz pristanem?!

(Starec izgineva kot megla. Plavač se vrže za
njim, da bi ga obdržal, toda zagrabi samo v
praznino.)

Plavač (sam, divje krikne):

Postoj, postoj, o, kdo si?! Le prikažen? —

Ne, ne! — Ti moj najskritejši — obraz! —

Ah, za teboj, ah, za teboj!

(Zbeži skozi vrata, skoči čez ograjo pri krovu
v morje.)

(Prihite mornarji. Ko začujejo pluskot valov,
sklonjeni čez ograjo vzklíknejo vsi prestrašeni.)

Mornarji: Plavač! Plavač!

Krmar (prihiti): Rešite ga, rešite ga!

Mornar (čez nekaj trenutkov): Prepozno!

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

PREVEL IN RAZLOŽIL J. D.

III. del: RAJ.

Spev XI.

Z X. spevom smo — kakor rečeno — vstopili v
sfero Solneca in se v njej nahajamo v XI., XII.
in XIII. spevu. — Pesnik, obdan od zbora blaženih
duhov, s pomilovanjem pogleda na zemljo, ob-
žalujoč ljudi, ki se bavijo in ubijajo z vsem,
samo ne s tistim, kar je večno. (V. 1—12.) Ko je
zbor zveličanih duhov en hipec plesal in pel, se
zopet ustavi in luč, ki je v njej sv. Tomaž, govori
— močnejše zažarevši — dalje Danteju: »V Bogu
vidim vse, vidim tudi tvoje misli. Dva dvoma te